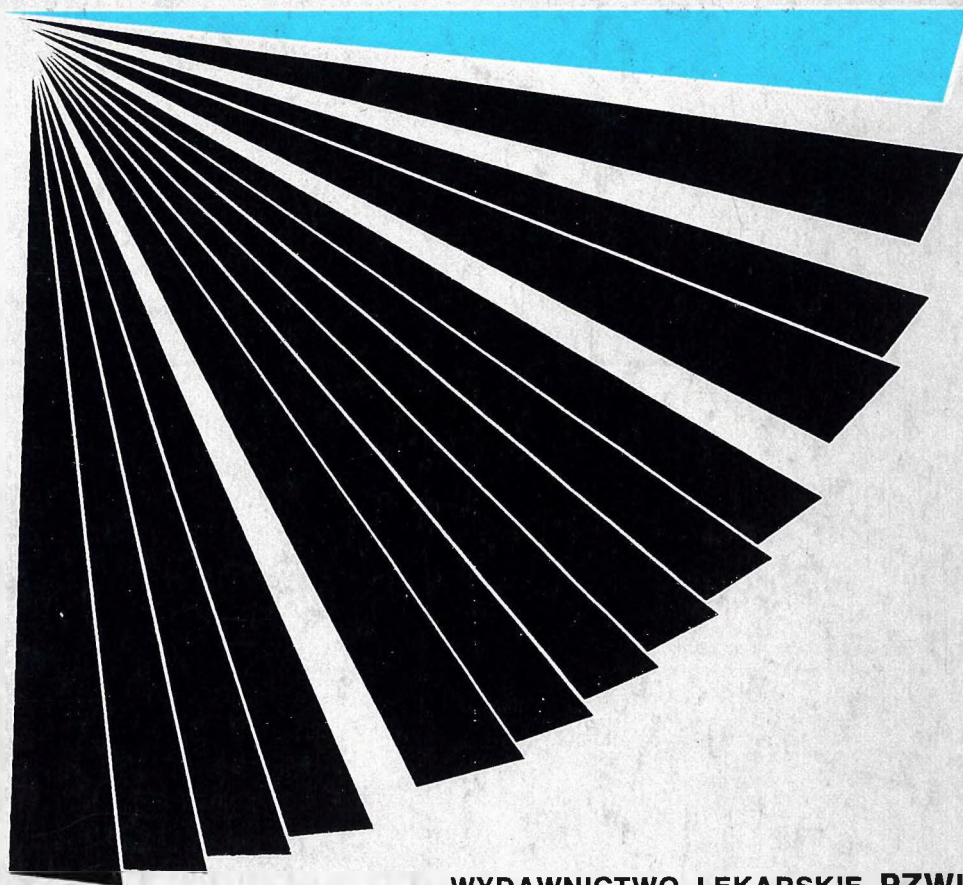

TOMASZ ŻUK, ARTUR DZIAK

ortopedia z traumatologią narządów ruchu

PODRĘCZNIK DLA STUDENTÓW

WYDAWNICTWO LEKARSKIE PZWL

PROF.DR HAB. MED. TOMASZ ŻUK
PROF.DR HAB. MED. ARTUR DZIAK

ortopedia z traumatologią narządów ruchu

PODRĘCZNIK DLA STUDENTÓW

WARSZAWA 1993
WYDAWNICTWO LEKARSKIE PZWL

SPIS TREŚCI

1. Podstawowe wiadomości z ortopedii — Tomasz Żuk	11
2. Fizjopatologia narządów ruchu — Tomasz Żuk	14
Fizjologia kości	15
Fizjopatologia i biomechanika stawów	20
Fizjopatologia mięśni	23
Organizacja pracy grup mięśniowych	24
3. Statyka i biomechanika narządów ruchu. Wady postawy i statyki — Tomasz Żuk	26
Zasady statyki narządu ruchu	26
Podstawy kinetyki	30
Postawa	31
Skrzywienia kręgosłupa	36
Boczne skrzywienia kręgosłupa	37
4. Badanie narządów ruchu — Tomasz Żuk	38
Badanie ortopedyczne	38
Badania laboratoryjne i uzupełniające	57
5. Choroby układowe narządów ruchu — Tomasz Żuk	61
Wady wrodzone na tle aberracji chromosomów	62
Chondropatie	64
Fibropatie	70
Osteopatie	70
Kolagenopatie	72
Wady układu ekto- i mezodermalnego	75
Choroby spichrzające	76
Skazy krwotoczne	78
Wrodzone zaburzenia metaboliczne	78
Choroby narządu ruchu wywołane awitaminozą lub hiperwitaminozą	78
Ortopedyczne zniekształcenia w endokrynopatiach	80
Wrodzone choroby układowe z grupy zaburzeń przemiany tłuszczowo-węglowodanowej	82
6. Procesy zapalne narządów ruchu — Tomasz Żuk	83
Nieswoiste zapalenie kości i stawów	84
Swoiste zapalenia kości i stawów	93
Gruźlica narządu ruchu	93

Kiła narządu ruchu	100
Bruceloza	101
Reumatoidalne zniekształcenia stawów	101
Dna	106
7. Choroby zwyrodnieniowe narządów ruchu — Tomasz Żuk	108
Zmiany zwyrodnieniowe stawów	108
Choroby zwyrodnieniowe kręgosłupa	113
Zmiany zwyrodnieniowe stawu ramiennego i tkanek sąsiednich	118
Zmiany zwyrodnieniowe stawu łokciowego	118
Zmiany zwyrodnieniowe nadgarstka i odczynowo-zapalne ścięgien i pochewek ścięgniastych	119
Zmiany zwyrodnieniowe stawu biodrowego	120
Zmiany zwyrodnieniowe stawu kolanowego	122
Zmiany zwyrodnieniowe stawu rzepkowo-udowego	123
Torbielowate zwyrodnienie łąkotki bocznej kolana	123
8. Zniekształcenia i dysfunkcje narządów ruchu w chorobach układu nerwowo-mięśniowego — Tomasz Żuk	124
Porażenia i niedowłady spastyczne	124
Typowe ustawienia u spastyków	127
Niedowłady spastyczne pochodzenia rdzeniowego	129
Porażenia i niedowłady wiotkie	129
Objawy kliniczne typowych uszkodzeń pni nerwowych	136
Zaniki rdzeniowe	137
Miopatie	138
9. Profilaktyka, leczenie i rehabilitacja narządów ruchu — Tomasz Żuk	140
Profilaktyka	140
Leczenie	140
Rehabilitacja	148
10. Wady wrodzone narządów ruchu — Artur Dziak	160
Podowe zbliźnowacenie mięśni (artrogrypoza)	160
Postępujące kostnienie mięśni (choroba Münchmeyera)	161
Boczne skrzywienie kręgosłupa (skolioza)	161
Patogeneza skolioz	165
Objawy skoliozy	165
Leczenie	167
Kifoskoliozy wrodzone	173
Kręgoszczelina	173
Wady w obrębie szyi i tułowia	173
Kręcz szyi	173
Zespół żebra szyjnego	174
Zespół mięśnia pochylego	175
Choroba Klippel-Feila	175
Choroba Sprengela	175
Klatka piersiowa lejkowata	176
Klatka piersiowa kurza	176
Wady wrodzone kończyny górnej	176
Wrodzony zrost palców	177
Palce nadliczbowe	178
Wady wrodzone kończyny dolnej	178

Niestabilność i wrodzone zwichnięcie stawów biodrowych	178
Dysplazja rozpoznawana we wczesnym okresie życia	179
Dysplazja rozpoznawana w drugim roku życia i później	182
Wrodzony staw rzekomy goleni	188
Stopa końsko-szpotawa wrodzona	189
Stopa płasko-kośława wrodzona	190
Stopa piętowa wrodzona	192
Stopa przywiedziona wrodzona	192
11. Zniekształcenia i dysfunkcje wzrostowe i nabyte — Artur Dziak	194
Wady postawy	194
Jałowe martwice kości	195
Choroba Scheuermanna	195
Choroba Perthesa	197
Oddzielająca martwica chrzęstno-kostna	197
Choroba Osgood-Schlattera	198
Piszczał szpotawa (choroba Blounta)	199
Inne	199
Biodro szpotawe dorastającego (młodzieńcze złuszczenie głowy kości udowej)	199
Biodro kośławe	200
Nadmierne wgłobienie panewki (choroba Otto-Chrobaka)	200
Kolano kośławe	200
Niestabilność i zwichnięcie rzepki	201
12. Nowotwory narządów ruchu — Artur Dziak	202
Nowotwory pierwotne	202
Nowotwory wtórne	205
Nowotwory tkanki chrzęstnej	207
Chrzęstniak śródkostny (<i>chondroma centrale, enchondroma</i>)	207
Chrzęstniak przykorowy (<i>chondroma iuxtacorticale</i>)	208
Chrzęstniak zarodkowy (guz Codmana, <i>chondroblastoma</i>)	208
Wyrośla chrzęstno-kostne (<i>exostoses cartilagineae, osteochondromata</i>)	208
Włókniak chrzęstno-śluzowaty (<i>fibroma chondromyxoides</i>)	208
Chrzęstniako-mięsak (<i>chondrosarcoma</i>)	209
Nowotwory tkanki kostnej	209
Kostniak kostninowy (<i>osteoma osteoides</i>)	209
Kostniak zarodkowy (<i>osteoblastoma benignum, fibroma osteogenes</i>)	210
Mięsak kościopochodny (<i>sarcoma osteogenes, osteosarcoma</i>)	210
Mięsak przykostny (<i>sarcoma parosteale, iuxtacorticale, chondrosarcoma periosteale</i>)	211
Nowotwory tkanki łącznej	211
Włókniak (<i>fibroma</i>)	211
Włókniak powięziowy (<i>fibroma desmoides</i>)	211
Włókniako-mięsak (<i>fibrosarcoma</i>)	211
Włókniako-mięsak kości (<i>fibrosarcoma ossis</i>)	212
Guz olbrzymiokomórkowy (<i>tumor gigantocellularis, osteoclastoma</i>)	212
Nowotwory siateczki podścieliska	213
Mięsak siateczkowy (<i>reticulosarcoma</i>)	213
Guz Ewinga (<i>sarcoma Ewing</i>)	213
Komórczak plazmatyczny (szpiczak, <i>plasmocytoma, myeloma</i>)	214
Nowotwory tkanki naczyniowej	214
Naczyniak (<i>haemangioma</i>)	214
Nowotwór ze śródbłonna naczyniowego (<i>haemangioendothelioma</i>)	215
Naczyniak z komórek okołonaczyniowych (<i>haemangiopericytoma</i>)	215

Mięsak naczyń (haemangiosarcoma)	215
Mięsak naczyń chłonnych (lymphosarcoma)	215
Nowotwory z pozostałości zarodkowych	216
Struniak (chondroma)	216
Szkliwiak (adamantinoma)	216
Nowotwory błon maziowych	216
Maziówczak złośliwy (synovioma malignum)	216
Nowotwory tkanki tłuszczowej	216
Tłuszczak (lipoma)	216
Zimowiak (hibernoma)	217
Tłuszczak-mięsak (liposarcoma)	217
Nowotwory mięśni gładkich	217
Mięsak z mięśni gładkich (leiomyosarcoma)	217
Mięsak z mięśni prążkowanych (rhabdomyosarcoma)	217
Nowotwory tkanki nerwowej	217
Nowotwory tkanek mezenchymalnych	217
Śluzakomięsak (myxosarcoma)	217
Nowotwór mezenchymalny (mesenchymoma malignum)	217
13. Traumatologia narządów ruchu — Artur Dziak	219
Uszkodzenia kości	219
Zaburzenia metaboliczne po złamaniach kości	222
Złamania powikłane uszkodzeniami naczyń krwionośnych i nerwów	222
Złamania powikłane oparzeniami skóry	225
Uszkodzenia postrzałowe kości i stawów	226
Uszkodzenia kręgosłupa	227
Mechanizmy i podziały uszkodzeń kręgosłupa	228
Podział oparty na mechanizmie urazów	228
Podział oparty na obrazie klinicznym (uwzględniający stabilność kręgosłupa)	228
Podział oparty na obrazie morfologicznym	228
Rodzaje uszkodzeń na poszczególnych poziomach kręgosłupa	229
Górna część odcinka szyjnego kręgosłupa (potylicy — C ₃)	229
Dolna część odcinka szyjnego kręgosłupa	230
Odcinek piersiowy kręgosłupa	230
Dolna część piersiowego i górna część lędźwiowego odcinka kręgosłupa	230
Udzielanie pierwszej pomocy	231
Leczenie	231
Uszkodzenia obręczy kończyny górnej i kończyny górnej	233
Złamania obojczyka	233
Podwichnięcia i zwichnięcia w stawie barkowo-obojczykowym	233
Zwichnięcia w stawie mostkowo-obojczykowym	234
Złamania łopatki	234
Zwichnięcia stawu ramiennego	235
Skręcenia stawu ramiennego (uszkodzenia torebki stawu ramiennego)	237
Uszkodzenia pierścienia rotatorów	237
Uszkodzenia nerwu pachowego	237
Zapalenie kaletki maziowych	238
Uszkodzenia ścięgna głowy długiej mięśnia dwugłowego ramienia	239
Przerwanie ścięgna	239
Stłuczenie nerwu promieniowego	239
Uszkodzenia mięśni barku	240
Złamania nasady bliższej kości ramiennej	240
Złamania trzonu kości ramiennej	241

Złamania dalszej nasady kości ramiennej	242
Złamania nadkłykcia przyśrodkowego kości ramiennej	242
Złamania kłykcia bocznego kości ramiennej	243
Zwichnięcia stawu łokciowego	243
Zwichnięcia głowy kości promieniowej	244
Złamania szyjki kości promieniowej	245
Złamania wyrostka łokciowego	245
Stłuczenie nerwu łokciowego	245
Zespół bólu bocznego przedziału stawu łokciowego	245
Zapalenie łokciowej kaletki maziowej	246
Uszkodzenia w okolicy przedramienia	246
Uszkodzenia w obrębie nadgarstka	246
Urazy i uszkodzenia ręki	248
Stłuczenia ręki	249
Skręcenia ręki	249
Złamania i zwichnięcia w obrębie ręki	250
Złamania kości łódeczkowatej	250
Zwichnięcie kości księżycowatej	251
Złamania I kości śródreża	252
Zwichnięcia w stawie nadgarstkowo-śródręcznym kciuka	253
Złamania trzonu I kości śródreża	253
Zwichnięcia w stawie śródręczno-paliczkowym kciuka	253
Złamania trzonów II—V kości śródreża	254
Złamania szyjek kości śródreża	254
Złamania i zwichnięcia w obrębie paliczków palców	255
Awulsyjne złamania paliczka paznokciowego	255
Zranienia ręki	255
Uszkodzenia ścięgien	256
Uszkodzenia ścięgien prostowników	256
Uszkodzenia ścięgien zginaczy	256
Uszkodzenie nerwów obwodowych	257
Zakażenia ręki	257
Czyrak	258
Czyrak gromadny (karbunkuł)	258
Zanokcica (zakażenie okołopaznokciowe)	258
Zastrzał	258
Ropowica	259
Uszkodzenia miednicy i kończyn dolnych	259
Złamania miednicy	259
Zwichnięcia stawu biodrowego	261
Złamania szyjki kości udowej	263
Złamania przekrętarsze	264
Złamania trzonu kości udowej	264
Złamania dolnej nasady i przynasady kości udowej	265
Uszkodzenia stawu kolanowego	265
Zwichnięcie stawu kolanowego	265
Skręcenie stawu kolanowego	265
Uszkodzenie więzadła pobocznego piszczelowego	266
Uszkodzenie więzadła pobocznego piszczelowego i krzyżowego przedniego	266
Uszkodzenie więzadła pobocznego strzałkowego	266
Uszkodzenie więzadła krzyżowego tylnego	266
Uszkodzenia łokotek	267
Choroba Hoffy	267

Przewlekłe odczyny wysiękowe stawu kolanowego	268
Przewlekła niestabilność kolana	268
Śródstawowe złamania kłykci kości udowej i piszczelowej	268
Złamania górnej przynasady kości piszczelowej	268
Złamanie rzepki	270
Zwichnięcie rzepki	270
Oderwanie przyczepu mięśnia czworogłowego rzepki lub więzadła rzepki	270
Złamania trzonu kości piszczelowej	270
Uszkodzenia dolnych nasad kości goleni i stawu skokowo-goleniowego	272
Złamania kości stępu	272
Złamania kości śródstopia i paliczków	273
Zespoły ciasnoty przedziałów powięziowych w obrębie kończyn	273
Skorowidz rzeczowy	275